WIKIPEDIA

Englannin kieli

Englannin kieli on Englannissa syntynyt germaaninen kieli. Sitä käytetään virallisena kielenä muun muassa Kansainyhteisössä ja se on Yhdysvaltain enemmistökieli. Englanti on yksi maailmankielistä: se on maailman opetetuin ja ymmärretyin kieli, ja se on yleisesti käytössä lingua francana. Englantia käytetään useammin toisena tai vieraana kielenä kuin mitään muuta kieltä. Englantia osaavia ihmisiä on arvioitu maailmassa olevan yhteensä noin 600–1 700 miljoonaa.[2]

Englanti kuuluu indoeurooppalaisen kielikunnan germaanisten kielten läntiseen haaraan. Se kehittyi Britanniaan 400-luvulla tulleiden anglosaksien puhumista kielistä. Myös latina, kreikka, kelttiläiset kielet, muinaisnorja ja etenkin 1000-luvun normannivalloittajien muinaisranska ovat vaikuttaneet englantiin.

Englannin kieli	
Oma nimi	English language
Muu nimi	englanti (English)
Tiedot	
Alue	Kansainyhteisön maat ja Yhdysvallat
Virallinen kieli	Antigua ja Barbuda Bahama Barbados Belize Botswana Dominica Etelä-Afrikka Etelä-Sudan Euroopan unioni Fidži Filippiinit Gambia Ghana Grenada Guyana Intia Irlanti Jamaika Kamerun Kanada Kenia Kiribati Lesotho Liberia Malawi Malta Marshallinsaaret Mauritius Mikronesia Namibia Nauru Nigeria Pakistan Palau Papua-Uusi-Guinea Ruanda Saint Kitts ja Nevis Saint Lucia Saint Vincent ja Grenadiinit Salomonsaaret Sambia

Sisällysluettelo

	Samoa Seychellit Sierra Leone Singapore Sudan Swazimaa Tansania Tonga Trinidad ja Tobago Tuvalu Uganda Uusi-Seelanti Vanuatu Zimbabwe Australia (de facto) Yhdistynyt kuningaskunta (de facto) Yhdysvallat (de facto) (lähde: CIA)[1]
Puhujia	noin 320–380 miljoonaa syntyperäistä puhujaa[2], 0,6–1,7 miljardia puhujaa yhteensä (1997)[2]
Sija	4. (syntyperäiset puhujat) 1.–2. (kaikki puhujat)
Kirjaimisto	latinalainen
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	indoeurooppalaiset kielet
Kieliryhmä	germaaniset kielet – länsigermaaniset kielet
Kielikoodit	
ISO 639-1	en
ISO 639-2	eng
ISO 639-3	eng (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=eng)
	Ohje

Levinneisyys

Äidinkielenä

Lähes 400 miljoonaa ihmistä puhuu englantia äidinkielenään.[2][3] Englanti on enemmistön äidinkieli Britteinsaarilla sekä joissain brittiläisen imperiumin entisissä siirtokunnissa ja territorioissa, kuten Yhdysvalloissa, Kanadassa, Australiassa ja Uudessa-Seelannissa.[3] Eniten englantia äidinkielenään puhuvia on Yhdysvalloissa, 225 miljoonaa (yli 5-vuotiaista vuonna 2007).[4]

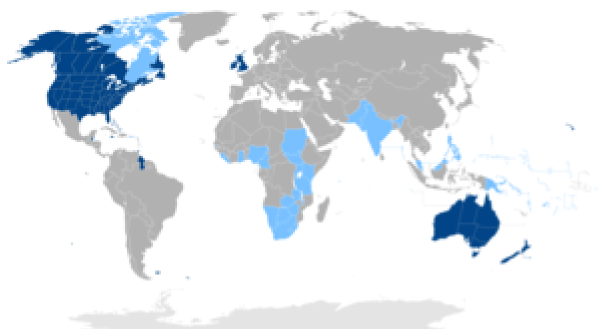
Suomessa oli vuoden 2012 lopussa 14 666 henkilöä, joiden äidinkieleksi oli rekisteröity englanti.[5]

Virallisena kielenä

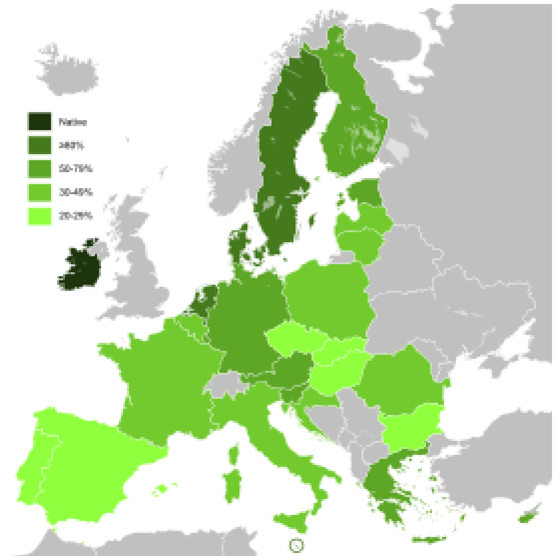
Brittiläisen imperiumin jäljiltä englanti on virallinen kieli useissa sellaisissakin Kansainyhteisön maissa, joissa se ei ole enemmistön äidinkieli, kuten Pakistanissa, Ghanassa, Intiassa, Nigeriassa, Etelä-Afrikassa, Keniassa, Ugandassa ja Filippiineillä.[3]

Toisena tai vieraana kielenä

Englantia puhuu toisena kielenään maailmassa noin 150–375 miljoonaa ihmistä. Arvio englantia vieraana kielenä puhuvien ihmisten määrä ovat vaihdelleet määritelmän mukaan 100 miljoonasta miljardiin.[2][3] Euroopan unionin kansalaisista 38 % ilmoitti vuonna 2012 osaavansa englantia vieraana kielenä, ja englanti oli puhutuin vieras kieli 19:ssä niistä 25:stä EU-maasta, joissa se ei ole virallinen kieli.[6]

Englanti virallisena (tai käytännössä virallisena) kielenä tai enemmistön äidinkielenä.
Englanti virallisena kielenä mutta vähemmistökielenä.

Englannin kielen osaaminen EU-maissa

Maailman suurimman yksityisen kielikouluttajan EF Education Firstin vuonna 2013 järjestämien kielikokeiden mukaan parhaiten englantia vieraana kielenä osataan Tanskassa, Alankomaissa, Ruotsissa, Suomessa, Norjassa, Puolassa ja Itävallassa, heikoimmin taas Irakissa, Libyassa ja Kambodžassa.[7]

Maailmankielenä

Englannin kieli on nykyisin maailmankieli. Se on muun muassa kaupan, tekniikan ja kulttuurin tärkein kieli.[3] Englanti on ollut yksi Yhdistyneiden kansakuntien virallisista kielistä sen perustamisesta 1945 lähtien.[8]

Englannin kielen nousulle maailmankieleksi voidaan löytää useita syitä. Yksi on englannin kielen historiallinen luonne eri kielten sekoituksena ja kielenä, jota ei enää mielletä minkään kansakunnan ”omaisuudeksi”. Toinen syy on brittiläinen imperiumi, jonka myötä englanti levisi maapallon eri kolkkiin. Myös Yhdysvaltain nousu toisen maailmansodan jälkeen taloudellista, teknistä ja poliittista valtaa omaavaksi supervallaksi kasvatti englannin kielen merkitystä. Viime aikoina kiihtynyt globalisaatio on edesauttanut englannin kielen nousua kulttuurin, talouden ja kaupan yhteiseksi kieleksi, jonka avulla voidaan kommunikoida suoraan ilman tulkkien ja kääntäjien apua. Englannista on tullut myös Internetin valtakieli.[9]

Ilmailussa ja lentoliikenteessä ICAO edellyttää lentäjiltä ja lennonjohtajilta tiettyä englannin kielen tasoa.[10][11]

Vaikka englanti nähdäänkin usein kansainvälistä asiointia helpottavana työkaluna, sen valta-asema on herättänyt monessa maassa myös huolta kielellisen monimuotoisuuden säilymisestä.[12]

Katso myös: Globish

Suomessa

Suomen peruskouluissa englanti valitaan lähes aina pakollisena opiskeltavaksi vieraaksi kieleksi.[13] 99,4 prosenttia 7–9-luokkalaisista opiskeli sitä vuonna 2011.[14] Englannista tuli vakituinen oppiaine tyttölyseoihin vuonna 1918 sekä poikakouluihin ja oppikouluihin 1941. Englannista tuli Suomen kouluissa eniten opiskeltu vieras kieli 1960-luvulla.[15] Englannin kieli on Suomessa yleistynyt etenkin 1980-luvulta

alkaen muun muassa mainonnassa, nuorisomediassa ja tuotenimissä, ja suomen kieleen on tullut viime vuosikymmeninä paljon anglismeja.[16] Englanninkielinen opetus on yleistynyt Suomen yliopistoissa niillä aloilla, joilla opiskelijoita koulutetaan globaaleille työmarkkinoille.[17]

Luokitus ja sukulaiskielet

Englanti kuuluu indoeurooppalaisen kielikunnan germaanisten kielten läntiseen haaraan. Samaan haaraan kuuluvat nykykielistä muun muassa skotti, friisi, saksa, hollanti ja afrikaans. Nykyenglanti pohjautuu muinaisenglantiin, joka oli hyvin läheistä sukua muinaisfriisille; englanti ja friisi luokitellaankin yhteiseen anglofriisiläisten kielten haaraan. Englannin tavoin myös skotti pohjautuu muinaisenglantiin. Muinaisenglantia seurannut ja nykyenglantia edeltänyt kielimuoto tunnetaan nimellä keskienglanti.[18]

Murteet ja muunnelmat

Pääartikkeli: Luettelo englannin kielen murteista

Englanti on levinneisyyteensä nähden yhtenäinen kieli. Sen päämurteet ovat brittienglanti ja amerikanenglanti, jotka ovat keskenään ymmärrettäviä. Amerikanenglanti on Yhdysvaltain hallitsevan aseman johdosta nykyisin maailmanlaajuisesti englannin merkittävin murre.[3] Jotkut tutkijat pitävät afrikkalaisamerikkalaista englantia kokonaan omana kielenään.[19] Myös esimerkiksi karibianenglanti, australianenglanti ja intianenglanti ovat tunnettuja ja omaleimaisia englannin murteita.[20] Kanadanenglannissa yhdistyy piirteitä niin brittienglannista kuin amerikanenglannistakin.[21]

Brittienglannin korrekteimpana muotona pidetään Etelä-Englannissa kehittynyttä koulutetun väen ja yläluokan aksenttia, joka sai 1900-luvun alussa nimekseen *Received Pronunciation* (’yleisesti oikeaksi hyväksytty ääntäminen’). Sitä käyttävät muun muassa Englannin kuninkaalliset ja yleisradioyhtiö BBC, ja sitä on kutsuttu myös *kuninkaan/kuningattaren englanniksi*, *BBC:n englanniksi* ja *oxfordinenglanniksi*.[22]

Englannin kielen pohjalta on syntynyt myös useita pidgin- ja kreolikieliä.[23]

Etymologia

Kielen omakielinen nimi *English* tulee itäisen Britannian 400-luvulla valloittaneista angleista. Koko maata alettiin pian kutsua heidän mukaansa latinalaisittain *Angliaksi*, ja nimestä käytettiin myös *Engl-* alkuista rinnakkaismuotoa. Sana *Englisc* esiintyy muinaisenglantilaisessa kirjallisuudessa ensi kertaa 880-luvulla, tarkoittaen sekä englantilaista (adj.) että englannin kieltä.[24]

Historia

Muinaisenglanti

Pääartikkeli: Muinaisenglanti

Englanti pohjautuu nykyisessä Luoteis-Saksassa ja Tanskan Slesvigissä asuneiden anglien ja saksien kieliin ja murteisiin. Nämä kansat valloittivat 400-luvulta alkaen yhdessä Jyllannin juuttien kanssa kelttiläis-roomalaisesta Britanniasta nykyisen Englannin alueen.[25]

Vulgaarilatina ja klassinen latina toivat englannin kielen mannereurooppalaisiin esimuotoihin vaikutteita jo ennen anglien ja saksien (yhteisnimitykseltään *anglosaksit*) saapumista Britanniaan. Latinan vaikutus anglosaksien kieleen jatkui Britanniassa myös roomalaisten lähdön jälkeen 400-luvulla.[26]

Muinaisenglannin kirjakieli syntyi 600-luvulla, kun englantilaiset munkit alkoivat kirjoittaa osittain englanniksi.[27] Kieltä oli aluksi kirjoitettu riimuilla, mutta kristinuskon myötä sille kehitettiin latinalaisperäinen aakkosto. Joillekin äänteille otettiin riimukirjoituksesta kuitenkin edelleen omat merkit (kuten Þ [θ]/[ð]), joita ei nykyisin kuitenkaan enää käytetä.[28] Kirjurit pyrkivät yleensä ääntämyksenmukaiseen kirjoitusasuun, mutta esimerkiksi vokaalien yhteensopimattomuus latinalaisten kirjaimien kanssa, murteiden erot ja latinan käytännöt aiheuttivat sanojen kirjoitusasun vaihtelua, joka säilyi kielessä aina 1700-luvulle saakka.[29]

Säilyneiden tekstien perusteella muinaisenglanti jaetaan neljään päämurteeseen: wessexiläiseen, kentiläiseen, mercialaiseen ja northumbrialaiseen, joista kahta jälkimmäistä on kutsuttu myös yhteisesti angliksi.[30]

Muinaisenglanti eroaa nykyenglannista niin paljon, että sen riittävä ymmärtäminen vaatii nykyenglantia ymmärtävältäkin paljon opiskelua. Muinaisenglannin kielioppi muistuttaa sijamuotoineen, verbimuotoineen ja sukuineen enemmän saksaa tai latinaa kuin nykyenglantia, ja sitä äännettiin ja kirjoitettiin myös hyvin eri tavalla kuin nykyenglantia.[31]

Kelttiläiset kielet säilyivät saaren reuna-alueilla Skotlannissa, Walesissa, Cornwallissa ja jossain määrin myös Cumbriassa, joita germaanit eivät asuttaneet.[32] Muinaisenglantiin tuli kelttien kielistä kuitenkin vain vähän lainoja.[33]

800–1000-luvuilla saaren pohjois- ja itärannikolle asettuivat viikingit, jotka puhuivat englannin pohjoisgermaanista sukulaiskieltä muinaisnorjaa. Se ei aluksi vaikuttanut englantiin kovinkaan paljon paikannimiä lukuun ottamatta: vuosien 800–1200 välillä omaksutusta 150 skandinaavisesta lainasanasta vain 25 on säilynyt nykyenglantiin. Muinaisnorjan vaikutus englantiin onkin pääasiassa peräisin vasta keskienglannin ajalta.[34] Muinaisenglantiin alkoi viimeistään 800-luvulta lähtien tulla vaikutteita myös muinaisranskasta maiden uskonnollisten ja poliittisten yhteyksien kautta, joskin ranskalaisten lainasanojen määrä tuolta ajalta on pieni.[35]

Keskienglanti

Pääartikkeli: Keskienglanti

Vuonna 1066 normannit valloittivat Englannin, ja sitä seuranneiden 300 vuoden aikana normannikuninkaat ja ylhäisö puhuivat ja kirjoittivat vain muinaisranskaa ja sitä seuranneita ranskan uudempia muotoja.[36] Englanti säilytti kuitenkin asemansa tavallisen kansan kielenä.[37]

Normannivalloituksen alkua pidetään usein keskienglantina tunnetun kielimuodon syntyajankohtana, joskin moni ajoittaa vaiheen alun vasta 1100-luvulle.[38] Englantiin siirtyi suuri määrä normannien käyttämiä sanoja ja muita kielen piirteitä, jotka ovat säilyneet nykypäivään saakka.[39] Muinaisenglannin monet vanhagermaaniset taivutusmuodot ja päätteet katosivat keskienglannin aikana, ja tilalle tulivat sanajärjestyksen vaihtelu ja prepositioilmausten runsaus.[40] Myös ääntäminen muuttui niin että muinaisenglannin vakiintunut kirjakieli oli 1100-luvulla jo nopeasti vanhentunut.[41]

Toisen vuosituhannen alussa myös muinaisnorjan sanasto oli jo levinnyt englannin puhekieleen. Vuoden 1200 jälkeen skandinaavisia sanoja alkoi esiintyä entistä useammin myös englannin kirjakielessä, ja ne korvasivat monet anglosaksiset sanat laajalti kielen perussanastossa. Nykyenglannin yleiskielessä on noin 400–500 muinaisnorjalaista lainasanaa tuolta ajalta ja murteissa sitäkin enemmän.[34]

1300-luvulla englanniksi kirjoittanutta Geoffrey Chauceria pidetään keskienglannin kirjakielen merkittävimpänä kehittäjänä.[42] Keskienglannin vaihetta pidetään ”englannin murteiden kautena”, sillä kirjakieli seurasi lukuisten paikallisten, toisistaan paljon eronneiden murteiden kielioppia ja ääntämystä.[43] Keskienglannin päämurteet olivat Kentin murre, eteläinen, itä-midlandilainen, länsi-midlandilainen ja northumbrialainen murre.[44]

Vuosien 1450–1700 välillä tapahtuneessa suuressa vokaalisiirroksessa englannin äännejärjestelmä muuttui, kun monet keskienglannin vokaalit vaihtuivat toisiksi.[45] 1500-luvun puoliväliin mennessä englannin kirjakieli oli erkaantunut ääntämisestä, vaikka yksityisessä kirjeenvaihdossa noudatettiinkin vielä paikallista ääntämystä. Myös Englannin ensimmäinen kirjanpainaja William Caxton suosi uutta kirjoitustapaa.[46]

Nykyenglanti

Näytelmäkirjailija William Shakespeare vaikutti merkittävästi englannin kieleen 1600-luvun taitteessa, ja hänen ajastaan katsotaan nykyenglannin vaiheen alkaneen. Shakespeare keksi lähes 6 000 uutta sanaa ja kehitti myös kielioppia.[47] 1600-luvun alku on englannin kielen historiassa aikaa, jolloin kieleen tuli eniten uusia sanoja, osa lainattuja ja osa omaperäisiä. Monien vanhojen sanojen merkitykset myös muuttuivat.[48]

Pelko kielen liian nopean laajenemisen ja muutoksen vaikutuksista synnytti ensimmäiset englannin kielen sanakirjat, kieliopit ja ääntämisoppaat.[49] Englantilaisen Samuel Johnsonin sanakirja *A Dictionary of the English Language* (1755) vakiinnutti kielen oikeinkirjoituksen ja kieliopilliset muodot, kodifioi ääntämisen sekä laajensi jokapäiväisen elämän sanastoa. Yhdysvaltalaisen Noah Websterin *Dictionary of the American Language* (1828) teki saman Yhdysvalloissa syntyneelle amerikanenglannille.[50] Sanakirjojen myötä kieleen syntyi oikeakielisyyden käsite ja korrektina pidetty yleiskieli (Englannissa *Standard English* ja Yhdysvalloissa *Standard American English*). 1700-luvun lopulla englannin kieli oli jo saavuttanut lähes nykyisen muotonsa niin kieliopin, ääntämisen kuin oikeinkirjoituksenkin suhteen: sen sanasto on senkin jälkeen laajentunut maailman muuttuessa. Brittiläisen imperiumin myötä englannin kieli oli myös levinnyt maailman eri kolkkiin.[49]

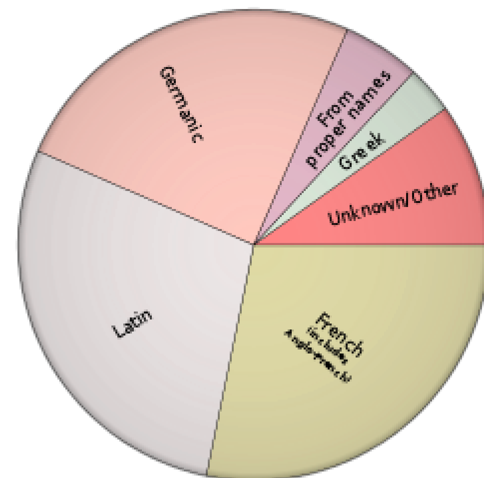
Sanasto

Englannin kieli on omaksunut lainasanoja 1 600 vuoden historiansa aikana useasta kielestä.[9] Nykyenglannin sanastosta lähes 70 prosenttia on lainattu muualta.[51] Vanhat germaaniset sanat muodostavat yhä kuitenkin englannin kielen perussanaston: sadasta yleisimmästä sanasta germaanisia on 97 % ja tuhannesta yleisimmästä vielä 57 %.[52]

Englannin alkuperäinen sanasto on länsigermaanista.[53] Latinasta tuli paljon lainasanoja jo englannin esimuotoihin ja vielä huomattavan paljon lisää muinaisenglannin aikana vuosina 450–1100.[26][54] Kelttien kielistä englantiin tuli vain vähän lainoja.[33] Muinaisnorjasta lainasanoja on tullut vuodesta 800 alkaen, mutta suurin osa skandinaavisista lainasanoista on peräisin vasta keskienglannin ajalta.[34] Ranskalaisia lainasanoja kieleen alkoi tulla 800-luvulta lähtien.[35] Normannivalloituksen jälkeen vuodesta 1066 englannin kieleen tuli kolmen vuosisadan aikana suuri määrä yläluokan omaksumia ranskankielisiä lainasanoja.[39] Ranskasta lainatut sanat, jotka liittyivät usein uskontoon, hallintoon, lakiin ja kulttuuriin, olivat usein monitavuisia, kun vanhemmat anglosaksiset perussanat olivat yksitavuisia.[55] 1200-luvulla englantiin alkoi tulla myös keskiranskalaisia lainasanoja.[56]

Alla olevassa taulukossa on esimerkkejä eri kielistä englantiin tulleista sanoista.[57]

Kieli	Esimerkkejä
alkuperäinen	*tree, stone, house, bird, land, friend, father, love, help, one, two, three, north, down, I, you, he, from, have, after*
latina	*candle, crystal, demon, temple, nature, relation, medicine, discuss, complete, strict, area, gradual, ultimate*
kreikka	latinan tai ranskan kautta: *dilemma, drama, electric, theory, center, comedy, cycle, machine, pause* suoraan kreikasta: *agnostic, phone, telegram*
kelttiläiset kielet	*whiskey, plaid, slogan*
skandinaaviset kielet	*skill, skirt, skin, sky, hit, fellow, law, get, give, window, take, want*
ranska	*castle, prison, government, country, court, crime, clergy, preach, prince, baron, captain, beef, pork, roast, dignity, fool, fruit, horrible, letter, mirror, safe, search, secret, single, courage, figure, amateur, debris, naive*

Englannin kielen sanaston lähteet laskettuna vuonna 1973 julkaistun *Shorter Oxford Dictionary* -sanakirjan 80 000 hakusanasta.

- Germaaninen
- Latina
- Ranska
- Kreikka
- Muut/tuntematon
- Erisnimistä

Englannin kielessä on nykyisin poikkeuksellisen laaja sanasto, jonka laajuutta on tosin vaikea määritellä tarkasti. Englantilaisen *Oxford English Dictionary* -sanakirjan toisessa laitoksessa (1989) on noin 171 000 käytössä olevaa erillistä sanaa, ja kielen sanojen yhteismääräksi ilman teknistä tai alueellista sanastoa arvioitiin yli 250 000.[58] Vuoden 2011 sanakirjassa on kaiken kaikkiaan yli 600 000 sanamuotoa.[59] Erään tutkimuksen mukaan koulutettu englantilainen käyttää aktiivisesti noin 50 000 sanaa.[60]

Kielioppi

Englannin kielessä on jäljellä enää vähän taivutusmuotoja useimpiin muihin indoeurooppalaisiin kieliin verrattuna. Siinä ei ole myöskään kieliopillista sukua. Lauseiden merkitys määräytyy suurelta osin sanajärjestyksen perusteella.[61] Prepositioita on runsaasti ja niiden käyttö on monipuolista.[62]

Substantiivit

Monikon pääte on yleensä *-(e)s*. Joillakin sanoilla monikko ilmenee vokaalivartalon muutoksena, kuten *foot – feet, mouse – mice, sheep – sheep*. Jotkin vierasperäiset sanat säilyttävät alkuperäisen monikkonsa, kuten *medium – media*. Yksikkömuotoisiin ryhmäsanoihin liittyvä verbi voi olla monikossa, esimerkiksi *the staff are*.[63]

Yksikön epämääräinen artikkeli on *a/an*; monikossa ei ole epämääräistä artikkelia. Määräinen artikkeli on *the*.[64]

Omistamista ilmaistaa usein genetiivin kaltaisella *'s*-päätteellä. S-päätteisissä monikoissa tämä sulautuu monikon tunnukseen, ja omistamista ilmaisemaan jää kirjoituksessa pelkkä heittomerkki. Esineistä ja asioista käytetään usein *of*-prepositiorakennetta.[65]

Adjektiivit

Adjektiivin vertailumuodot ovat komparatiivi *-er* ja superlatiivi *the -est*. Joidenkin adjektiivien, etenkin pitkien, tai partisiippien (kuten *scared*), kohdalla käytetään vertailumuotoja *more – most*. Epäsäännöllisiä adjektiiveja ovat muun muassa *good – better – the best* (’hyvä’) ja *many – more – the most* (’paljon’).[66]

Adverbit

Tapaa kuvaava adverbin pääte on *-ly*, esimerkiksi *careful – carefully* (’varovasti’). Joissakin sanoissa adjektiivi ja adverbi ovat samannäköisiä, esimerkiksi *straight* (’suora’ ja ’suoraan’).[67]

Pronominit

Persoonapronominit eri muotoineen ovat:[68]

muoto	subjekti	objekti	possessiivi (ja ilman substantiivia)
yks. 1. pers.	I	me	my (mine)
yks. 2. pers.	you	you	your (yours)
yks. 3. pers.	he/she/it	him/her/it	his/her/its (his/hers/)
mon. 1. pers.	we	us	our (ours)
mon. 2. pers.	you	you	your (yours)
mon. 3. pers.	they	them	their (theirs)

Verbit

Verbin aikamuotoja ovat preesens, imperfekti (oik. preteriti), perfekti, pluskvamperfekti, futuuri ja futuurin perfekti. Näistä jokaisella on yleis- ja kestomuoto. Kestomuoto kuvaa jatkuvaa toimintaa ja yleismuoto tavallisesti esimerkiksi päättynyttä tai lyhyttä tapahtumaa.[69] Alla olevassa taulukossa on säännöllisen *to talk* (’puhua’) -verbin taivutus aikamuodoissa yksikön kolmannessa persoonassa:[70]

aikamuoto	yleis-	kesto-
preesens	talks	is talking
imperfekti	talked	was talking
perfekti	has talked	has been talking
pluskvamperfekti	had talked	had been talking
futuuri	will talk	will be talking
futuurin perfekti	will have talked	will have been talking

Tulevaa aikaa voi kuvata joskus myös preesensillä tai *be going to* -rakenteella.[71] Aikamuodot (kuten myös pronominit sekä ajan ja paikan määreet) muuttuvat tietyissä tilanteissa siirryttäessä suorasta esityksestä epäsuoraan.[72]

Verbin tapaluokkia ovat indikatiivi, imperatiivi (joka on perusmuodon kaltainen) ja konditionaali (joka muodostetaan *would*-apuverbillä). Konditionaalilla on neljä muotoa: nykyajan ja menneen ajan yleis- ja kestomuodot.[73]

Säännölliset verbit taipuvat kuten *talk*-verbi: *talk – talked – talked*.[74] Englannissa on hyvin paljon epäsäännöllisiä verbejä, kuten *go – went – gone* (’mennä’).[75] Vaillinaisia apuverbejä (joilta puuttuu tiettyjä muotoja) ovat muun muassa *can/could*, *must*, *may/might*, *shall*, *will*, *should*, *would*.[76]

Passiivi muodostetaan apuverbillä *be* ('olla'), joka taipuu aikamuodon ja subjektin mukaan, esimerkiksi *The house* ***was*** *painted* ('Talo maalattiin').[77] Myös *we*-, *you*-, *they*-, *one*- ja *people*-muotoisia passiiveja voidaan käyttää, esimerkiksi *They say that...* ('Sanotaan että...').[78]

Gerundi on verbin -*ing*-päätteinen muoto. Sitä käytetään esimerkiksi partisiipin preesensissä, kuten *flying* ('lentävä'); tai -minen-muodossa, kuten *swimming* ('uiminen').[79]

Lauseenvastikkeita esiintyy lähinnä kirjoitetussa kielessä. Yleisimpiä lauseenvastikkeita on -*ing*, esimerkiksi *looking* ('näyttäen'). Muita lauseenvastikkeena käytettyjä muotoja ovat partisiipin perfekti ja infinitiivi.[80]

Sanajärjestys

Englannin sanajärjestys on väitelauseissa suora (subjekti– predikaatti– objekti) ja kysymyksessä joskus käänteinen, esimerkiksi silloin kun kysymyssana ei ole subjektina (kuten *Who do you live with?*). Adverbiaalit ovat yleensä lauseen lopussa, järjestyksessä tapa – paikka – aika.[81]

Muodollinen subjekti

Muodollisia subjekteja ovat *it* ja *there*, esimerkiksi *It was lovely in May* ('toukokuussa oli ihanaa') tai *There are apples in the basket* ('korissa on omenoita').[82]

Äänneoppi

Konsonantit

Alla olevassa taulukossa ovat englannin konsonanttifoneemit:[83]

	labiaali	**labiodentaali**	**interdentaali**	**alveolaari**	**palatoalveolaari**	**palataali**	**velaari**	**glottaali**
klusiili	p b			t d			k g	
nasaali	m			n			ŋ	
hankausäänne		f v	θ ð	s z	ʃ ʒ		x ʍ	h
affrikaatta					tʃ dʒ			
puolivokaali				r		j	w	
lateraali				l				

Alla olevassa taulukossa ovat kaikille englannin aksenteille yhteiset konsonanttifoneemit ja niiden yleisimpiä kirjoitusmuotoja:[84]

/p/	**p**	/b/	**b**
/t/	**t**	/d/	**d**
/k/	**k**, **c**, **ck**	/ɡ/	**g**
/tʃ/	**ch**	/dʒ/	**j**, **dg**, **g**, **ge**
/f/	**f**	/v/	**v**
/θ/	**th**	/ð/	**th**
/s/	**s**, **c**	/z/	**z**, **s**
/ʃ/	**sh**, **ss**, **ti**, **ce**	/ʒ/	**s**
/x/	**ch**		
/w/	**w**	/m/	**m**
/l/	**l**	/n/	**n**
/r/	**r**	/j/	**y**
/h/	**h**, **wh**	/ŋ/	**ng**, **n**

Soinnittomat klusiilit (*p*, *t*, *k*) aspiroituvat painollisen tavun alussa (kuten sanassa *pen* [pʰɛn]). Ne eivät aspiroidu painottomissa tavuissa (kuten sanassa *dipper*) tai s-kirjaimen perässä (kuten sanassa *spun*), eivätkä ne aina aspiroidu sanan lopussa.[85][86] Sibilantit /ʃ/ ja /ʒ/ ovat yleensä labialisoituneet eli ne äännetään pyörein huulin.[87] Amerikan- ja skotlanninenglannissa *wh* äännetään yleensä sanan alussa /ʍ/, joka on oma foneeminsa ja ääntyy muuten samoin kuin /w/ mutta soinnittomana.[88]

/r/ on yleensä retrofleksinen, mutta skottienglannissa se on yhä yksi- tai monitäryinen tremulantti. Englannin kielen eri aksentit voidaan jakaa /r/:n ääntämisen mukaan kahteen ryhmään: *roottisiin* ja *ei-roottisiin*. Ei-roottisissa aksenteissa /r/ äännetään vain tavun alussa ja vokaalien välissä, mutta roottisissa aksenteissa /r/ äännetään aina (kuten sanoissa *beard* ja *war*). Roottisten aksenttien esiintymisalueita ovat Lounais-Englanti, Skotlanti, Irlanti, Länsi- ja Pohjois-Yhdysvallat, Kanada, Barbados ja osa Jamaikaa. Ei-roottisten aksenttien esiintymisalueita ovat suurin osa Englantia, Wales, Etelä-Yhdysvallat, New Yorkin osavaltio ja Uusi-Englanti, Australia ja Uusi-Seelanti, suurin osa Karibiaa ja Afrikka. Myös suurin osa afroamerikkalaisista puhuu ei-roottisesti.[89]

Foneemilla /l/ on kaksi allofonia, [l] ja tumma [ɫ]. Jälkimmäinen esiintyy tavujen lopussa, kuten sanoissa *hill* [hɪɫ] ja *elbow* [ɛɫboʊ]. Skotlanninenglannissa se esiintyy muissakin paikoissa.[90]

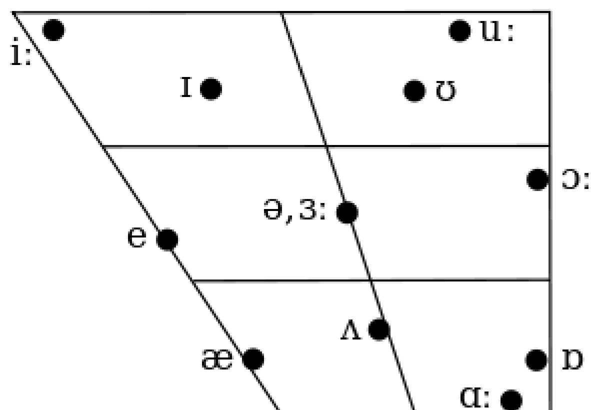
Glottaaliklusiili esiintyy joissain englannin murteissa, kuten cockneyssa ja skotlanninenglannissa.[91] Amerikanenglannissa ja Ulsterin englannissa esiintyy alveolaarinen napausäänne [ɾ], esimerkiksi /t/:n ja /d/:n allofonina sanoissa *latter* ja *ladder* [laɾr].[92]

Englannin kielen sana voi alkaa enintään kolmella konsonantilla (kuten *string*) ja päättyä jopa neljään konsonanttiin (kuten *twelfths*).[93] Tavu rakentuu vokaalin ympärille ja on muotoa KKKVKKKK (konsonantteja voi olla vähemmänkin aina yksinäisen vokaalin muodostamaan tavuun asti). Myös tietyt konsonantit (/l/, /r/ tai nasaali) voivat toimia tavussa vokaalin asemassa.[94]

Vokaalit

Vokaaleja englannin kielessä on moniin muihin kieliin verrattuna varsin paljon.[95] Aksenttien välillä esiintyy lisäksi suuria vokaalinvaihteluita.[96]

Alla olevassa kuvassa ovat englannin kielen vokaalit ääntämispaikkoineen:[97]

Brittiläisessä standardienglannissa pitkien ja lyhyiden vokaalien ero ei ole foneettinen. Kontrasti on sen sijaan tiukkojen ja höllien vokaalien välillä – näiden pituus vaihtelee allofonisesti. Höllä vokaali (kuten /ɪ/) on sentralisoitunut ja sen artikulointi on epätarkempaa kuin tiukan vokaalin (kuten /i/), joka lausutaan selkeästi artikuloiden.[98] Murteesta riippuu, muuttuuko pituus. Skottienglannissa höllät vokaalit ovat aina lyhyitä, mutta tiukat voivat olla lyhyitä tai pitkiä.[99]

Alla olevassa taulukossa on *Received Pronunciation* -aksentissa käytettävien vokaalifoneemien yleisimpiä kirjoitusmuotoja esimerkkisanoineen:[100]

/i/	**ee**, **ea**	bee, beat
/ɪ/	**i**	bit
/e/	**a**, **ai**, **ay**	same, bait, hay
/ɛ/	**e**	pet
/ɑ/	**a**, **ar**, (am. engl. myös **o**)	bath, car, (cot)
/a/ (/æ/)	**a**	bat
/u/	**oo**, **u**, **oe**	boot, Luke, shoe
/ʊ/	**u**, **oo**	put, look
/o/	**o**, **oa**, **ow**	pole, boat, show
/ʌ/	**u**, **o**	putt, done
/ɔ/	**ou**, **aw**, **or**	bought, dawn, short
/ɒ/	**o**, **ou**	lock, cough
/aɪ/	**i**, **y**	bite, shy
/aʊ/	**ou**, **ow**	bout, now
/ɔɪ/	**oi**, **oy**	voice, boy
/ɪə/	**ear**, **eir**, **eer**	beard, weird, beer
/ɛə/	**air**, **ear**, **are**	laird, bear, fare
/ʊə/	**our**, **ure**	tour, pure
/ɜ/	**ir**, **ear**, **or**, **ur**, **er**	bird, heard, word, fur, her
/ə/	**o**, **e**, **a**	painottomassa tavussa

Foneemit /e/ ja /o/ ääntyvät useimmissa murteissa diftongisina [eɪ] ja [oʊ]. Joskus myös /i/ ja /u/ äännetään diftongisesti [ɪi] ja [ʊu][101] Amerikanenglannissa /r/ yhdistyy edeltävän vokaalin kanssa usein r-sävyiseksi vokaaliksi, esimerkiksi /ɜ/ plus /r/ → [ɚ].[102]

Suuri vokaalisiirros

Suuressa vokaalisiirroksessa 1400- ja 1700-lukujen välillä englannin kielen pitkät vokaalit saivat nykyisen muotonsa. Samalla vokaalien kirjoitusmuoto ja ääntäminen erkaantuivat toisistaan. Vokaalisiirroksen ensimmäisessä vaiheessa ylävokaalit /i/ ja /u/ diftongiutuivat muotoon /aɪ/ ja /aʊ/; näin sana *my* [mi] alettiin lausua [maɪ] ja *hus* (nyk. *house*) [hus] alettiin lausua [haʊs]. Näiltä vokaaleilta vapautuneeseen tilaan nousivat välivokaalit /e/ ja /o/ sekä alavokaali /a/. Vokaalisiirros tapahtui vaiheittain, ja jotkin sanat jäivät sen ulkopuolelle (kuten *break*). Alla olevassa taulukossa ovat tärkeimmät vokaalimuutokset vuosisadoittain:[103]

1400	1500	1600	Nykyisin	Esimerkkisanoja
i	ei	ɛi	ai	*bite*
e	i	i	i	*meet*
ɛ	ɛ	e	i	*meat*
a	a	ɛ	eɪ	*mate*
u	ou	ɔʊ	aʊ	*out*
o	u	u	u	*boot*
ɔ	ɔ	ɔo	o	*boat*

Useiden englannin kielten sanojen kirjoitusmuodoksi on vakiintunut 1400-luvun kirjoitusmuoto, joka noudattaa silloista ääntämistä.[103]

Sanapaino

Sanapaino vaihtelee englannin kielessä sanoittain ja voi esiintyä niin sanan alussa, keskellä kuin joskus harvoin lopussakin. Jokaisessa nominissa, verbissä, adjektiivissa tai adverbissa on yksi pääpainollinen tavu ja joskus joitain sivupainollisia. Painottomien tavujen vokaali on švaa-vokaali /ə/. Paino on englannissa osittain foneeminen: on minimipareja, joissa paino on eri tavuilla, kuten *’pervert* (’perverssi’; paino ensimmäisellä tavulla) ja *per’vert* (’vääristää’; paino viimeisellä tavulla).[104]

Intonaatio

Englannin kieli ei ole tonaalinen kieli, eli sanojen merkitys ei riipu sävelkorkeudesta. Sävelkorkeuden vaihtelulla voidaan englannissa kuitenkin korostaa tai selkeyttää lauseen merkitystä, ja sen käyttö on yleistä.[105] Englannin yleisimmät toonit merkityksineen ovat alla olevassa taulukossa:[106]

Tooni	Esimerkkejä	Käyttö ja merkitys
laskeva	yès; I’m cèrtain	neutraali, lopullinen toteamus: ”niin”; ”olen varma siitä”
nouseva	yés	jatkoa odottava: ”niin?”, ”entä sitten?”, ”kerro lisää”
	réd, brówn, blùe	luettelossa (viimeinen sana laskevalla toonilla)
	is it óver?	kysymyslauseessa
laskeva–nouseva	yĕs; it’s pŏssible	varovainen myöntyminen, ”ehkäpä niin”; ”saattaa olla”
nouseva–laskeva	yês	vahva myöntyminen, ”aivan!”
	you were fîrst	ihmettely, vaikuttuminen: ”olit ensimmäinen!”

Elisio

Elisio eli äänteiden poisjääminen on englannin puhekielessä melko yleistä. Yleisimpiä usein poisjääviä foneemeja ovat klusiilia seuraava heikko vokaali (kuten *today* [t’deɪ]), monimutkainen konsonanttiyhtymä (kuten *acts* [aks]), ja *of*-sanan [v] ennen konsonanttia. Jotkin sanat lisäksi äännetään puheessa lyhyinä, kuten

had > *'d*, *has* > *'s*, *will* > *'ll*, *have* > *'ve* ja *are* > *'re*.[107]

Oikeinkirjoitus

Englantia kirjoitetaan latinalaisen aakkoston 26 kirjaimella A—Z. Tarkkeita käytetään joissain vierasperäisissä sanoissa, kuten *café*, *fiancée* ('morsian') ja *naïve* ('naiivi'). Monessa sanassa niiden käyttö kuitenkin vähenee ajan myötä.[108]

Englannin oikeinkirjoitus on nykyisin poikkeuksellisen epäsäännöllistä. Muinaisenglannin oikeinkirjoitus oli vielä säännöllinen, mutta normannivalloituksen jälkeen kielen ääntäminen muuttui nopeasti mutta oikeinkirjoitusta ei muutettu.[41] Suuressa vokaalisiirroksessa englannin vokaalien ääntäminen muuttui edelleen merkittävästi. Kirjapainon käyttöönotto myös vakiinnutti sillä hetkellä käytössä olleen kirjoitustavan.[109]

Murteiden väliset erot

Amerikanenglannin ja brittienglannin välillä on joitain eroja oikeinkirjoituksessa. Merkittävimpiä eroja ovat *-or/-our* (am. *color*, br. *colour*); *-ter/-tre*, *-ger/-gre* ym. (am. *center, theater, meager*; br. *centre, theatre, meagre*); *e/oe* ja *e/ae* (am. *estrogen, esthetics, pedophile*, br. *oestrogen, aesthetics. paedophile*); *-l-/-ll-* (am. *fulfillment, traveler*, br. *fulfilment, traveller*); *-ize/-ise* (am. *finalize*, br. *finalise*); *-lyze/-lyse* (am. *analyze*, br. yl. *analyse*); *-og/-ogue* (am. *dialog*, br. *dialogue*). Amerikkalaiset kirjoitusmuodot ovat usein brittiläisiä muotoja lyhyempiä. Amerikanenglannissa ei homofoneja pyritä välttämään yhtä usein kuin brittienglannissa, kuten sanassa *cheque* (br.) / *check* (am. 'šekki').[110]

Uudistamispyrkimykset

Useita yrityksiä englannin kirjoitussääntöjen uudistamiseksi on tehty, mutta mikään niistä ei ole saanut laajaa kannatusta. Benjamin Franklin esitteli asuessaan Lontoossa vuonna 1768 kirjoituksessaan *A Scheme for a new Alphabet and a Reformed Mode of Spelling* foneettisen kirjoitusjärjestelmän.[111] Deweyn luokittelun kehittäjä Melvil Dewey ajoi myös asiaa: hän jopa vaihtoi etunimensä Melvillestä yksinkertaisempaan muotoon Melvil ja kirjoitti osan elämästään sukunimensä muodossa Dui.[112] Yhdysvaltalainen liikemies Andrew Carnegie perusti vuonna 1906 arvovaltaisen komitean tutkimaan oikeinkirjoituksen yksinkertaistamista, ja presidentti Theodore Roosevelt yritti ajaa komitean ehdotusta turhaan läpi maan hallinnossa.[113]

Lähteet

- Algeo, John: *The Origins and Development of the English Language*. Boston: Wadsworth, 2010. ISBN 978-1-4282-3148-1.
- Anhava, Jaakko: *Maailman kielet ja kielikunnat*, s. 58–59. Gaudeamus, 2005. ISBN 951-662-734-X.
- Crystal, David: *The Stories of English*. Penguin Books, 2004.
- Giegerich, Heinz J.: *English phonology*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995. ISBN 0-521-33603-1.
- Leppänen, Sirpa & Nikula, Tarja & Kääntä, Leila (toim.): *Kolmas kotimainen*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2008. ISBN 978-952-222-029-5.
- Lerer, Seth: *Inventing English: Portable History of the Language*. New York: Columbia University Press, 2007. ISBN 978-0-231-13794-2.

- McArthur, Tom: *Oxford Guide to World English*. Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN 019-860771-7.
- Rekiaro, Päivi: *Englannin peruskielioppi (toinen laitos)*. Gummerus, 2007. ISBN 978-951-20-7458-7.
- Roach, Peter: *English Phonetics and Phonology*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999 (9. painos). ISBN 0 521 40718 4.

Viitteet

1. Languages (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2098.html) CIA: The World Factbook. Viitattu 26.5.2013.
2. McArthur 2002, s. 3
3. Algeo 2010, s. 182–183
4. Language Use in the United States: 2007 (http://www.census.gov/hhes/socdemo/language/data/acs/ACS-12.pdf) 4/2010. American Community Survey. Viitattu 6.5.2013.
5. Vuoden 2012 väkiluvun kasvusta vieraskielisten osuus 87 prosenttia (http://www.stat.fi/til/vaerak/2012/vaerak_2012_2013-03-22_tie_001_fi.html) 22.3.2013. Tilastokeskus. Viitattu 3.5.2013.
6. Europeans and their languages (http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf) 06/2012. Euroopan komissio. Viitattu 5.5.2013.
7. Finns top-notch in English skills (http://yle.fi/uutiset/finns_top-notch_in_english_skills/7934886), Yle News 17.4.2015.
8. Economist (http://www.economist.com/world/europe/displayStory.cfm?Story_ID=883997)
9. Leppänen et al. 2008, s. 12–13
10. ICAO Recognized Tests (https://www4.icao.int/aelts/Home/RecognizedTests) *.icao.int*. Viitattu 16.10.2017.
11. English Language Proficiency for Aeronautical Communication (http://elpac.eurocontrol.int) Eurocontrol. Viitattu 16.10.2017.
12. Leppänen et al. 2008, s. 13–14
13. Näin koululaisten kieliopinnot ovat yksipuolistuneet 2000-luvulla: englanti jyrää, varsinkin saksan suosio romahtanut – ”Rahakysymys” (https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/12512201-c1f5-4de8-9c86-6037b8a2091f) *Iltalehti*. 3.8.2019. Viitattu 12.3.2020.
14. Suurin osa peruskoululaisista opiskelee englantia (http://tilastokeskus.fi/til/ava/2011/02/ava_2011_02_2012-05-25_tie_001_fi.html) 25.5.2012. Tilastokeskus. Viitattu 3.5.2013.
15. Leppänen et al. 2008, s. 17–18
16. Leppänen et al. 2008, s. 20
17. Hannu-Pekka Hallamaa: Opetusministeriö: Yliopistolakia ehkä muutettava englanninkielisen opetuksen takia (http://yle.fi/uutiset/opetusministerio_yliopistolakia_ehka_muutettava_englanninkielisen_opetuksen_takia/6508928) 25.2.2013. Yle Uutiset. Viitattu 18.5.2013.
18. Prof. Peter Svenonius: The Indo-European languages (http://www.hum.uit.no/a/svenonius/lingua/history/histgerm.html) 25.09.2001. Tromssan yliopisto. Viitattu 18.5.2013.
19. Smitherman, Geneva: *Talkin That Talk : Africian American Language and Culture*, s. 20. Lontoo: Routledge, 1999. ISBN 9780203065419.
20. McArthur 2002, s. 230, 312, 380
21. James Harbeck: Why is Canadian English unique? (https://www.bbc.com/culture/article/20150820-why-is-canadian-english-unique) 20.8.2015. BBC Culture. Viitattu 19.5.2020.
22. McArthur 2002, s. 39–41
23. Crystal 2004, s. 436–437
24. Crystal 2004, s. 26–27

25. Crystal 2004, s. 19–21
26. Crystal 2004, s. 59–60
27. Crystal 2004, s. 27–28
28. McArthur 2002, s. 26
29. Crystal 2004, s. 41–43
30. Crystal 2004, s. 34
31. McArthur 2002, s. 26–29
32. Crystal 2004, s. 23
33. Crystal 2004, s. 29–30
34. Crystal 2004, s. 65, 70–74
35. Crystal 2004, s. 78–79
36. Crystal 2004, s. 120
37. Crystal 2004, s. 124
38. Crystal 2004, s. 105
39. Crystal 2004, s. 132–133
40. Crystal 2004, s. 100
41. Crystal 2004, s. 113
42. Lerer 2007, s. 70
43. Lerer 2007, s. 86–87, 99
44. Lerer 2007, s. 91
45. Lerer 2007, s. 101–102
46. Lerer 2007, s. 115–116
47. Lerer 2007, s. 129
48. Lerer 2007, s. 142–143
49. Crystal 2004, s. 3–4
50. Lerer 2007, s. 167–168
51. Lerer 2007, s. 141
52. I. S. P. Nation, Victoria University of Wellington: Learning Vocabulary in Another Language (http://www.cambridge.org/servlet/file/Chap+8+Learning+Vocab+in+Another+Lang.pdf?ITEM_ENT_ID=5633390&COLLSPEC_ENT_ID=7) ((Word study strategies: Table 8.1. Sources of the most frequent 7,476 words of English (from Bird, 1987))) 2001. Cambridge University Press. Viitattu 5.5.2013.
53. Crystal 2004, s. 59
54. Crystal 2004, s. 62–64
55. Lerer 2007, s. 68
56. Lerer 2007, s. 69
57. Algeo 2010, s. 247–267
58. How many words are there in the English language? (http://oxforddictionaries.com/words/how-many-words-are-there-in-the-english-language) Oxford Dictionaries. Viitattu 4.5.2013.
59. OED: About (http://public.oed.com/about/) Oxford English Dictionary. Viitattu 4.5.2013.
60. Crystal 2004, s. 317
61. Lerer 2007, s. 6
62. Rekiaro 2007, s. 202–212
63. Rekiaro 2007, s. 10–18
64. Rekiaro 2007, s. 20–33
65. Rekiaro 2007, s. 36–37

66. Rekiaro 2007, s. 112–115
67. Rekiaro 2007, s. 118–115
68. Rekiaro 2007, s. 126–130
69. Rekiaro 2007, s. 42–46
70. Rekiaro 2007, s. 74–75
71. Rekiaro 2007, s. 64–65
72. Rekiaro 2007, s. 184
73. Rekiaro 2007, s. 66–73
74. Rekiaro 2007, s. 74
75. Rekiaro 2007, s. 79
76. Rekiaro 2007, s. 86
77. Rekiaro 2007, s. 98
78. Rekiaro 2007, s. 102
79. Rekiaro 2007, s. 104
80. Rekiaro 2007, s. 194
81. Rekiaro 2007, s. 168–171
82. Rekiaro 2007, s. 174
83. Giegerich 1995, s. 41
84. Giegerich 1995, s. 34, 37
85. Richard Applegate, Ph.D.: Aspirated consonants in English (http://www.chumashlanguage.com/pronun/pronun-07-tx.html) Samala Chumash Language Tutorial. Viitattu 16.5.2013.
86. Giegerich 1995, s. 219
87. Roach 1999, s. 50
88. Roach 1999, s. 51
89. McArthur 2002, s. 449
90. Giegerich 1995, s. 211
91. Giegerich 1995, s. 225
92. Giegerich 1995, s. 226
93. Roach 1999, s. 68–71
94. Roach 1999, s. 78–79
95. Roach 1999, s. 14
96. Roach 1999, s. 4−5
97. Roach 1999, s. 14−19
98. Giegerich 1995, s. 228
99. Giegerich 1995, s. 229
00. Giegerich 1995, s. 45, 47
01. Giegerich 1995, s. 50
02. Giegerich 1995, s. 64–65
03. Lerer 2007, s. 101–114
04. Giegerich 1995, s. 179–186
05. Roach 1999, s. 134–136
06. Roach 1999, s. 138–140, 167–168
07. Roach 1999, s. 127–128
08. Diacritics? They’re just passé! (http://blog.oxforddictionaries.com/2011/03/diacritics-just-passe/) 22.3.2011. Oxford Dictionaries. Viitattu 4.5.2013.
09. Lerer 2007, s. 101–102, 115–116

10. McArthur 2002, s. 249–251.
11. Benjamin Franklin's Phonetic Alphabet (http://www.omniglot.com/writing/franklin.htm) Omniglot. Viitattu 6.5.2013.
12. Melvil Dewey Biography: How one library pioneer profoundly influenced modern librarianship (http://www.oclc.org/dewey/resources/biography.en.html) OCLC.org. Viitattu 6.5.2013.
13. Rosenberg, Jennifer: Teddy Roosevelt Simplifies Spelling (http://history1900s.about.com/od/1900s/qt/trspelling.htm) About.com. Viitattu 6.5.2013.

Aiheesta muualla

- Kuvia tai muita tiedostoja aiheesta **Englannin kieli** Wikimedia Commonsissa

- Reime, Hannu: Viikon kieli: Englanti (https://yle.fi/aihe/artikkeli/2009/09/11/viikon-kieli-englanti). Ylen Elävä arkisto.
- Sanakirja.org (http://www.sanakirja.org/) Ilmainen suomi–englanti–suomi-sanakirja
- BBC: How English evolved into a global language (http://www.bbc.com/news/magazine-12017753) (englanniksi)
- The Times of India: Indiaspeak: English is our 2nd language (http://timesofindia.indiatimes.com/india/Indiaspeak-English-is-our-2nd-language/articleshow/5680962.cms?referral=PM) (englanniksi)
- The University of Edinburgh: Accents of English from Around the World (http://www.lel.ed.ac.uk/research/gsound/Eng/Database/Phonetics/Englishes/Home/HomeMainFrameHolder.htm) (englanniksi)

Germaaniset kielet

afrikaans · alasaksa · englanti · friisi · fääri · gootti · hollanti · islanti · jiddiš · luxemburg · norja · ruotsi · saksa · tanska · yola

Euroopan unionin viralliset kielet

bulgaria · englanti · espanja · hollanti · iiri · italia · kreikka · kroatia · latvia · liettua · malta · portugali · puola · ranska · romania · ruotsi · saksa · slovakki · sloveeni · suomi · tanska · tšekki · unkari · viro